

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΣΤΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Οδοντο ΣΤΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ *NEA*

Τόμος 2ος Τεύχη:

4ο, 5ο, 6ο

Ιανουάριος – Δεκέμβριος 2001

A FOUR MONTH ISSUE of
the THESSALIAN STOMATOLOGIC
SOCIETY of GREECE

**Odonto
STOMATOLOGIC
NEWS**

January – December 2001
Volume 2, No 4, 5, 6

Ο «Οδοντίατρος» της οδού Αθηνάς.

Μπαρμπή Βοζαλή

Συνταξιούχου Οδοντιάτρου

Όταν σπούδαζα την οδοντιατρική επιστήμη “εν τω Αθήνησι Εθνικώ και Καποδιστριακώ Πανεπιστημίω”, οι οδοντίατροι σπάνιζαν. Μη κοιτάτε που σήμερα τα πράγματα άλλαξαν ριζικά και σε κάθε πολυκατοικία υπάρχουν τουλάχιστον δύο οδοντίατροι. Στη δεκαετία του ‘40 και του ‘50, για να επισκεφθείς επιστήμονα οδοντίατρο και μάλιστα πανεπι-

στημιακό, πέρα από τα πολλά χρήματα που έπρεπε να διαθέτεις, θα έπρεπε να έχεις και γερό μέσον για να κλείσεις σύντομα ραντεβού. Ο πολύς κόσμος ή, με άλλα λόγια, η φτωχολογιά μας δεν επισκεπτόταν οδοντίατρο.

Κάτω απ’ αυτές τις συνθήκες οδοντιατρικής φροντίδας του πληθυσμού σπούδαζα στο Οδοντιατρικό Σχολείο και έπρεπε να εξασφαλίσω έναν ορισμένο αριθμό οδόντων προς εξαγωγή, για την πρακτική μου άσκηση στο εργαστήριο της Εξακτικής. Σκέφτηκα πως αν πήγαινα στην οδό Αθηνάς, όπου κάθε πρωί μαζευόταν αρκετός κόσμος και όπου κάθε πρωί λειτουργούσε ένα ιδιότυπο είδος παζαριού, θα μπορούσα να εξασφαλίσω

Πλανόδια οδοντιατρική,
17ος αιώνας.

αρκετή πελατεία. Έτσι κι έκανα. Αρχισα να πιάνω κουβέντα με διάφορους κυρίους, συνήθως εργάτες και μεροκαματιάρηδες, που είχαν ανάγκη εξαγωγών και οδοντιατρικής φροντίδας. Κατ’ αυτό τον τρόπο εξασφάλιζα το ανθρώπινο δυναμικό για τη πρακτική μου άσκηση. Βοηθούσε ιδιαίτερα το γεγονός ότι η οδός Χαλκοκονδύλη, όπου βρισκόταν το Οδοντιατρικό Σχολείο, ήταν πολύ κοντά στην οδό Αθηνάς.

Κάποια μέρα, εκεί, στην οδό Αθηνάς, γνώρισα και τον πλανόδιο “οδοντίατρο” της ιστορίας μας, που ερχόταν τακτικά για να εξασφαλίσει το μεροκάματό του. Όταν το ανέφερα στο καθηγητή μου Παπαντωνίου, εκείνος μού συνέστησε να πάρω μαζί μου και το βοηθό του Μήτρο Σπυρόπουλο και, αφού καταγράψουμε την συμπεριφορά του πλανόδιου “συναδέλφου”, να του αναφέρουμε κάθε του ενέργεια με λεπτομέρεια.

Έτσι κι έγινε. Κάποια μέρα, μαζί με τον Μήτρο Σπυρόπουλο, πήγαμε, πρωί-πρωί, στην οδό Αθηνάς και στηθήκαμε στη διασταύρωση Αθηνάς και Σοφοκλέους, περιμένοντας τον πλανόδιο “συναδέλφο” μας. Δεν άργησε να έρθει. Μού χαμογέλασε με εμπιστοσύνη γιατί γνωρι-

ζόμασταν πια. “Κάτσε”, λέω τού Μήτρου, “μη μιλάς καθόλου και σε περάσει για χωροφύλακα και σηκωθεί και φύγει.” Τσιμουδιά ο Σπυρόπουλος. Ο πλανόδιος “συνάδελφος” δανείστηκε, όπως συνήθιζε, από το γνωστό του γωνιακό καφενείο μια καρέκλα κι ένα τραπέζι και έβγαλε από τη τσάντα του τα σύνεργα. Μια μικρή τανάλια σε μέγεθος όσο η χούφτα του, ένα πακέτο βαμβάκι και μερικά φακελάκια από τη θαυματουργό σκόνη, εγκεκριμένη, όπως μάς έλεγε, από το Ανώτατο Υγειονομικό Συμβούλιο του κράτους. Τα αράδιασε όλα πάνω στο τραπέζι. Διέθετε ακόμη και ένα ποτήρι νερό, που τού έφερε πρόθυμα το γκαρσόνι και ο “οδοντίατρος” υποσχέθηκε πως θα παραγγείλει αργότερα τον καφέ. Τώρα αρχίζει τη δουλειά. Μιλάει μ’ εκπληκτική ευφράδεια και με μια παράξενη επιβολή.

Να, πώς τον περιγράψαμε, μετά, εγώ και ο Μήτρος στον κ. Καθηγητή: Άνθρωπος απροσδιόριστης ηλικίας. Ντύσιμο και ύφος αξιοπρεπές. Καθαρό άσπρο πουκάμισο, αλλά με μανταρισμένο το γιακά, ένα παμπάλαιο παπιγιόν κάπως μετέωρο, παλτό καφετί “ψαροκόκαλο”, αρκετά μακρύ, σχεδόν μέχρι τον αστράγαλο και περασμένης μόδας. Φορούσε και μια ξεθωριασμένη ρεπούμπλικα.

Σιγά-σιγά, άρχισε να πληθαίνει γύρω του το ακροατήριο απ’ τους περαστικούς περιέργους. Στην αρχή οι πρώτοι ήρθαν χασκογελώντας, περισσότερο για να σπάσουν πλάκα. Γρήγορα όμως σοβαρεύονται και καθηλώνονται. Κι εκείνος όλο ρητορεύει και χειρονομεί μ’ έξαρση. Στέκεται πάνω στο πεζοδρόμιο κι εμείς κάτω στο δρόμο, για να μάς βλέπει όλους στα μάτια, μα και για νά’χει το νου του μπας και ξεφυτρώσει κανένας μπάτσος.

Λέει... “Κώστας Χρονόπουλος. Έχω γυρίσει όλη την Ελλάδα. Ακόμη και στο παζάρι του φίλου μου, τού Λαρισαίου παραβρέθηκα και έδειξε εμένα. Ρωτήστε παντού όπου πήγα, στη Θεσσαλία, στη Μακεδονία, στην Κρήτη, να σάς πουν τι θαύματα έχω κάνει εγώ, ο Κώστας Χρονόπουλος... Δεν είμαι απατεών, κύριοι... Δεν παίρνω λεφτά... Δε θέλω να αποκτήσω περιουσία από την επιστήμη. Είμαι ο Κώστας Χρονόπουλος. Με βλέπετε. Ξέρω τον πόνο σας. Ξέρω τη φτώχεια σας. Ξέρω πως είσαστε άνεργοι. Κι όταν δουλεύουμε, κύριοι, σκοτωνόμαστε από το πρωί ως το βράδυ και δεν έχουμε στον ήλιο μοίρα. Τι να ζητήσω από σάς, μα κι εσείς τι να ζητήσετε από μένα. Είμαι ο Κώστας Χρονόπουλος. Κι ένα μπορώ να σάς προσφέρω, την υγεία σας... Μάλιστα... Πρέπει νά’μαστε γεροί, πάνω απ’ όλα, για να τα βγάλουμε πέρα, ότι και να γίνει... Και το πρώτο που έχουμε να κάνουμε και

να φροντίσουμε δεν είναι η καρδιά, δεν είναι τα νεύρα, δεν είναι οι πνεύμονες, δεν είναι τα μάτια, το συκώτι, τα νεφρά... είναι τα δόντια μας. Ναι, κύριοι, τα δόντια... Εγώ σάς το λέω, ο Κώστας Χρονόπουλος. Έχω τρία διπλώματα. Πασίγνωστος σ’ όλη την Αθήνα, την Θεσσαλία, την Μακεδονία, σ’ όλους τους μεγάλους δρόμους. Ρωτήστε και θα σάς πουν τι θαύματα έχω κάνει. Ποτέ δεν φιλοδόκησα ν’ ανοίξω οδοντιατρείο, γιατί, αν άνοιγα, θα είχα πολλά έξοδα... Νοίκια, νοσοκόμα, διαφήμιση, φόρους. Κι όταν υπάρχουν τόσα έξοδα, είμαι υποχρεωμένος να παίρνω χρήματα από την πελατεία μου. Ένα δικό σας μεροκάματο για να σάς βγάλω ένα δόντι. Ποιος από εσάς τού περισσεύει να δώσει ένα μεροκάματό του για ένα σάπιο δόντι; Κανείς... Και όμως, έχετε σάπια δόντια! Δεν έχετε; Έχετε. Είναι γεμάτο το στόμα σας με σάπια δόντια. Και δεν τα βγάζετε γιατί δεν μπορείτε να πληρώσετε. Δεν σάς περισσεύει ούτε μια δραχμή για τα δόντια σας. Το βλέπω, πεινάτε... Και το ένα σάπιο δόντι σαπίζει και το διπλανό, το γερό... κι έτσι σαπίζουν όλα τα δόντια. Πώς, λοιπόν, κύριοι ν’ ανοίξω οδοντιατρείο; Και για ποιους; Για όσους τα έχουν και τους περισσεύουν; Κι εγώ είμαι επιστήμων, σπούδασα. Δεν μπορώ ν’ αφήσω τόσους και τόσους σαν και σας, με σάπια δόντια. ΟΧΙ. Χίλιες φορές πλανόδιος οδοντογιατρός... Κι έχω στην Ελλάδα την μεγαλύτερη πελατεία. Αμέτρητους αγρότες. Αμέτρητους εργάτες... Και γυρολόγους... Και φουκαράδες... Όλο τον φτωχόκοσμο. Εγώ. Ο Κώστας Χρονόπουλος! Ακούστε με, κύριοι. Τα δόντια είναι το παν. Τα δόντια είναι η μηχανή τού ανθρώπου... Κινούν την ψυχή! Και το γέλιο! Και τη ζωή! Κι όμως, αυτά τα δόντια, όταν σαπίσουν, γίνονται φωλιές με δισεκατομμύρια μικρόβια... Ζυμώνουν με φαρμάκι το ψωμί μας... Καταστρέφουν το στομάχι, μολύνουν το αίμα, σπάνε τα νεύρα, κομματιάζουν τα σωθικά μας, εξοντώνουν τον οργανισμό, μάς τρελαίνουν. Ούτε να σκεφτούμε μπορούμε, ούτε να δουλέψουμε, ούτε να χαρούμε. Μάς κόβουν κάθε καλή διάθεση. Και το χειρότερο, μάς γερνάνε, μάς μαραίνουν τα νιάτα, την ομορφιά. Κοιταχτείτε! Κοιταχτείτε στα μάτια τού αντικρινού σας. Έχετε χρόνια μπροστά σας. Πολλοί από σάς είσαστε ακόμα παλικάρια. Και φαίνεστε σαν γέροι. Μαραθήκατε. Το στόμα σας τσάκισε σαν λουλούδι που το έκαψε η χειμωνιά, που το ποδοπάτησαν στη λάσπη... Θέλετε να μιλήσετε και τα λόγια βγαίνουν κούφια, όπως τα κούφια δόντια... Θέλετε να αγκαλιάσετε την γυναίκα που αγαπάτε, να φιλήσετε τη μάνα σας, τα παιδιά σας, την γυναίκα σας και τρέμετε μην σάς απωθήσουν και στρέψουν αλλού το πρόσωπό τους. Όλη σας

την αγάπη την πνίγει μια μπόχα. Καμιά χαρά, καμιά ομορφιά δεν σάς άφησαν τα σάπια δόντια... Εγώ σάς το λέω, ο Κώστας Χρονόπουλος...

Έχω κάνει θαύματα σ' όλη την Αθήνα, την Θεσσαλία, την Μακεδονία. Ρωτήστε και θα σάς το πουν. Δεν λέω παραμύθια. Θα το δείτε και σεις τώρα. Έλα εδώ, άνθρωπέ μου... Ναι, εσύ (και δείχνει ένα γεροντάκο που στεκόταν και χάζευε δίπλα από εμάς)... Πόσα χαλασμένα δόντια έχεις; Ένα... καλά, κάτσε στην καρέκλα! Μη φοβάσαι. Άνοιξε το στόμα σου... Λοιπόν, έχεις τρία σάπια δόντια... Δεν είναι δυνατόν να θεραπευτούν... Πρέπει να βγουν γιατί θα χαλάσουν και τα άλλα. Τα βλέπετε και εσείς κύριοι (κι έδειξε εμένα και τον Σπυρόπουλο). Θέλουν πέταμα το γρηγορότερο... Κάτσε, φίλε μου. Δεν θα πονέσεις, δεν θα πληρώσεις. Έχω εδώ, μια θαυματουργή σκόνη... Εγώ την έφτιαξα, ο Κώστας Χρονόπουλος. Είναι δική μου εφεύρεση, εγκεκριμένη από το Ανώτατο Υγειονομικό Συμβούλιο του κράτους, χωρίς να βάλω μέσον, χωρίς να λαδώσω κανέναν... Εγκρίθηκε με την αξία της. Προσέχετε, τώρα, κύριοι. Παίρνω λίγο βαμβάκι, το ακουμπάω μόλις στη θαυματουργή μου σκόνη και

τρίβω τα ούλα του κυρίου... Έτσι... Δεν χρειάζεται περισσότερο. Τώρα θα βγουν αμέσως και τα τρία δόντια με το χέρι μου (στο μεταξύ είχε χουφτώσει την μικρή του οδοντάγρα), χωρίς να το καταλάβει ο φίλος μας, χωρίς να στάξει ούτε σταγόνα αίμα! Μην κουνιέσαι. Ωραία... Στάσου λίγο ακόμα... Τελειώνουμε... Τελειώσαμε. Αυτό ήταν. Φτύσε τώρα. Πόνεσες καθόλου; Μα δεν στο είπα!! Και προσέchte. Ούτε σταγόνα αίμα. Ορίστε τα τρία σάπια δόντια.. Τρεις φωλιές με δηλητήριο. Γεμάτες πύον οι ρίζες. Ήταν ο χαμός σου και γλίτωσες. Σε γλίτωσε η θαυματουργή μου σκόνη. Σήκω. Ευχαριστώ. Δεν θέλω χρήματα. Δύο δραχμές μόνο, για τη θαυματουργή μου σκόνη, όσο κοστίζει ο καφές... Θα βάζεις λίγη σκόνη κάθε πρωί σ' ένα βαμβάκι και θα τρίβεις τα ούλα σου. Υστερα, θα ξεπλένεις το στόμα σου με νερό (πήραμε κι εμείς με το Σπυρόπουλο από ένα φακελάκι, να το δείξουμε στον Παπαντωνίου, τον καθηγητή μας). Δεν θα σου πονέσει ποτέ κανένα δόντι φίλε μου. Ευχαριστώ... Ούτε βουρτσάκια, κύριοι, ούτε οδοντόκρεμες. Όλα αυτά είναι εφεύρεση του μεγάλου εμπορίου της Κολυνός και του μεγιστάνα Λαμπρόπουλου... Η δική μου θαυματουργή σκόνη έχει μόνο δύο δραχμούλες, ίσα-ίσα για να ζω και να μπορώ να βγάλω όλα τα σάπια δόντια της φτωχολογιάς. Είμαι ο Κώστας Χρονόπουλος. Πασιγνωστος σ' όλους τους μεγάλους δρόμους. Ορίστε και ο κύριος από εδώ, είναι φοιτητής της οδοντιατρικής και ήρθε να με ακούσει. Γιατί δεν έχω οδοντιατρείο, σάς το εξήγησα. Το ότι δεν έχω ταμπέλα, τηλέφωνα, κάρτες, τίτλους δόκτορος και τίτλους ακαδημαϊκούς δε με νοιάζει. Έχω την μεγαλύτερη και την καλύτερη πελατεία στην Ελλάδα. Κι αυτό μού φτάνει.

Ποιος άλλος κύριοι έχει σάπια δόντια για βγάλσιμο; Ανοίχτε το στόμα σας να δω. Εσύ! Εσύ! Και συ, γέρο. Κι εσύ, λεβεντόπαιδο... Κι εσύ, κυρία μου... Αλλοίμονο, έχετε όλοι σάπια δόντια. Κι όχι ένα και δυο. Μην σπρώχνετε. Πάρτε σειρά να προφτάσουμε. Κάτσε εσύ, άνθρωπε μου. Εσένα είναι σάπια τα περισσότερα δόντια σου. Θα έχεις υποφέρει πολύ στη ζωή σου. Όλοι θα έχετε υποφέρει. Ποιος σάς μάρανε έτσι το στόμα; Ποιος άφησε τα δόντια σας να χαλάσουν και τα ούλα σας να πληγιάσουν και να αιμοραγούν; Ποτέ δεν σας μίλησαν πως το στόμα είναι η ζωή; Μ' αυτό ανασαίνουμε, μ' αυτό τραγουδάμε... Ποτέ δεν σας είπαν πως τα δόντια σαπίζουν απ' τη φτώχεια, την

Εξαγωγή από πλανόδιο οδοντίατρο.
Maggiotto, 18ος αιώνας.

πείνα, την ανάγκη, το φόβο, την αμορφωσιά. Μέσα στα χαμόσπιτα σαπίζουν τα δόντια... Μέσα στα κουρέλια που φοράτε. Μέσα στα γιαπιά που δουλεύετε για ένα ξεροκόμματο. Μέσα στην αδικία. Είναι και τα βάσανα, οι αγωνίες που τα σαπίζουν. Είναι και το μίσος, η απελπισία, οι εξευτελισμοί, τα πεθαμένα όνειρα. Με σάπια δόντια χάθηκε ο πατέρας σας και ο πατέρας του πατέρα σας, όλοι οι πρόγονοί σας, αιώνες τώρα. Δεν γελάτε πια... Δεν φωνάζετε... Σιχαιίνεστε ως και τα χνώτα σας... Όχι αδέρφια μου. Πρέπει να βγάλετε τα σάπια δόντια. Και να μάθετε στα παιδιά σας να κρατήσουν γερά τα δόντια τους ως το τέλος. Να χαμογελούν τα παιδιά κι όλα τα αστέρια του ουρανού να φέγγουν μέσα στο στόμα τους.

Εδώ, όμως, ο πλανόδιος “συνάδελφος” σταματάει απότομα. Το μάτι του κατέγραψε έναν αστυνομικό με στολή να πλησιάζει με γρήγορο βήμα. Αρπάζει, λοιπόν, ο “οδοντίατρος” την τσάντα του και ρίχνει γρήγορα μέσα τα θαυματουργά φακελάκια κι όλα του τα σόνεργα. Όλοι μας, όμως, κυκλώσαμε τον πλανόδιο “θεραπευτή” και εκείνος βρήκε την ευκαιρία να ξεγλιστρήσει ανάμεσα στο πλήθος του κόσμου της οδού Αθηνάς.

Ο χωροφύλακας, πλησιάζοντάς με, ρώτησε εάν έπαιζαν τον “παπά”. Του απάντησα πως είχαμε μια σύντομη “επιστημονική” συνεδρία και τού έδειξα την φοιτητική μου ταυτότητα. Ο χωροφύλακας κατάλαβε πως επρόκειτο για τον πλανόδιο “οδοντίατρο” και, απευθυνόμενος με σοβαρό ύφος, με ρώτησε εάν ήξερα πως ο “συνάδελφός” μου ήταν παράνομος. Του απάντησα πως μπορεί ο πλανόδιος “οδοντίατρος” να είναι τοσραλατάνος και η σκόνη του να μην έχει επιστημονική αξία, αλλά πως είναι απόλαυση να τον παρακολουθεί κανείς. Τότε συμφώνησε μαζί μου και ο θεματοφύλακας του νόμου και μού υποσχέθηκε πως, με την πρώτη ευκαιρία, όταν δεν θα είχε υπηρεσία, θα ερχόταν να τον παρακολουθήσει και εκείνος.

Γυρίζοντας στο Πανεπιστήμιο, διηγηθήκαμε στο Καθηγητή Παπαντωνίου όλη την ιστορία και εκείνος με προέτρεψε, τότε, να καταγράψω, με κάθε λεπτομέρεια, όλο το περιστατικό και να τού παραδώσω ένα αντίγραφο. Μάταια, όμως, περίμενε ο αείμνηστος και καλός μου καθηγητής. Οι διάφορες άλλες υποχρεώσεις της ζωής δεν μού το επέτρεψαν τότε. Ξεφυλλίζοντας, όμως, τις παλιές μου σημειώσεις, θυμήθηκα τον πλανόδιο “συνάδελφο” και σκέφτηκα, έστω και αργά, να μεταφέρω την ιστορία στους νεότερους οδοντογιατρούς για να γνωρίσουν και μια άλλη πλευρά άσκησης της οδοντιατρικής που συναντούσε κανείς στην Ελλάδα, πενήντα και εξήντα χρόνια πριν.

SUMMARY

The “Dentist” of Athinas Street.

Barmpis Vozalis

Odontostomatologic News, Vol. 2, No 4–6.

This is a narrative of an actual situation experienced by the writer, Dr Barmpis Vozalis, during the early fifties in Athens, Greece. The author describes how people’s market dentistry was practiced illegally and thankfully rarely, during the fifth decade of the 20th century in Greece.